Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 16 stycznia 2014 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Jurysdykcja w sprawach cywilnych i handlowych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Odpowiedzialność za wadliwy produkt — Towar wyprodukowany w jednym państwie członkowskim i sprzedawany w innym państwie członkowskim — Wykładnia pojęcia miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę — Miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody

W sprawie C-45/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberster Gerichtshof (Austria) postanowieniem z dnia 28 listopada 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 stycznia 2013 r., w postępowaniu:

Andreas Kainz

przeciwko

Pantherwerke AG,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, M. Safjan (sprawozdawca) i J. Malenovský, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu A. Kainza przez K. Kozáka, Rechtsanwalt,

— w imieniu rządu austriackiego przez A. Poscha, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka i J. Vláčila, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez S. Brighouse, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez S. Lee, barrister,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez W. Bogensbergera i A.M. Rouchaud-Joët, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia prejudycjalnego dotyczy wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między A. Kainzem, zamieszkałym w Salzburgu (Austria), a Pantherwerke AG, której siedziba znajduje się w Niemczech, w przedmiocie powództwa o naprawienie szkody z tytułu odpowiedzialności za produkty wadliwe, które to powództwo A. Kainz wytoczył w następstwie wypadku, jakiego doznał w Niemczech podczas jazdy rowerem wyprodukowanym w tym państwie członkowskim przez Pantherwerke AG, jednak nabytym u sprzedawcy detalicznego w Austrii.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 44/2001

3 Motywy 2, 11, 12 i 15 rozporządzenia nr 44/2001 stanowią:

„(2) Różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Dlatego nieodzowne jest wydanie przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem.

[…]

(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

[…]

(15) W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia […]”.

4 Artykuły 2–31 wspomnianego rozporządzenia, zawarte w rozdziale II tego aktu, są poświęcone zasadom jurysdykcyjnym.

5 Sekcja 1 tego rozdziału, zatytułowana „Przepisy ogólne”, mieści w sobie art. 2 ust. 1, który brzmi następująco:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

6 Artykuł 3 ust. 1 omawianego rozporządzenia, należący do tej samej sekcji, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.

7 Artykuł 5 pkt 3 rzeczonego rozporządzenia jest ujęty w sekcji 2 rozdziału II, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”. Stanowi on, co następuje:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[…]

3) jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

Rozporządzenie (WE) nr 864/2007

8 Zgodnie z motywem 7 rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) (Dz.U. L 199, s. 40):

„Przedmiotowy zakres zastosowania oraz przepisy niniejszego rozporządzenia powinny być spójne z rozporządzeniem [nr 44/2001] oraz z instrumentami dotyczącymi prawa właściwego dla zobowiązań umownych”.

9 Artykuł 5 tego rozporządzenia, zatytułowany „Odpowiedzialność za produkt”, stanowi:

„1. Bez uszczerbku dla art. 4 ust. 2, prawem właściwym dla zobowiązania pozaumownego z tytułu szkody wyrządzonej przez produkt jest:

a) prawo państwa, w którym poszkodowany ma, w chwili powstania szkody, miejsce zwykłego pobytu, jeżeli produkt został wprowadzony do obrotu w tym państwie; lub w braku takiego prawa

b) prawo państwa, w którym produkt nabyto, jeżeli został on wprowadzony do obrotu w tym państwie; lub w przypadku gdy nie zachodzi ta okoliczność,

c) prawo państwa, w którym powstała szkoda, jeżeli produkt został wprowadzony do obrotu w tym państwie.

Prawem właściwym jest jednak prawo państwa miejsca zwykłego pobytu osoby, której przypisuje się odpowiedzialność, jeżeli osoba ta nie mogła w uzasadniony sposób przewidzieć wprowadzenia produktu lub produktu tego samego rodzaju do obrotu w państwie, którego prawo stosuje się zgodnie z lit. a)–c).

2. Jeżeli ze wszystkich okoliczności sprawy wyraźnie wynika, że czyn niedozwolony pozostaje w znacznie ściślejszym związku z państwem innym niż państwo wskazane w ust. 1, stosuje się prawo tego innego państwa. Znacznie ściślejszy związek z innym państwem może polegać, w szczególności, na istnieniu wcześniejszego stosunku pomiędzy stronami, takiego jak umowa, ściśle związanego z danym czynem niedozwolonym".

Dyrektywa 85/374/EWG

10 Artykuł 11 dyrektywy Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.U. L 210, s. 29 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 1, s. 257), zmienionej dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 maja 1999 r. (Dz.U. L 141, s. 20 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 4, s. 147), przewiduje:

„Państwa członkowskie zagwarantują w swoim ustawodawstwie, że prawa przyznane osobie poszkodowanej zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy wygasają po upływie okresu 10 lat od daty wprowadzenia przez producenta do obrotu produktu, który spowodował szkodę, chyba że osoba poszkodowana wszczęła przed upływem tego terminu postępowanie przeciwko producentowi".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

11 Pantherwerke AG jest przedsiębiorstwem z siedzibą w Niemczech, które prowadzi działalność w zakresie produkcji i sprzedaży rowerów. Andreas Kainz, zamieszkały w Salzburgu, nabył w dniu 3 listopada 2007 r. od Funbike GmbH, spółki z siedzibą w Austrii, rower wyprodukowany przez Pantherwerke AG. Podczas jazdy na tym rowerze w dniu 3 lipca 2009 r. w Niemczech A. Kainz przewrócił się i doznał obrażeń.

12 Przed Landesgericht Salzburg A. Kainz domaga się od Pantherwerke AG zapłaty kwoty 21 200 EUR wraz z odsetkami oraz odnośnymi kosztami z tytułu odpowiedzialności za produkty wadliwe oraz wnosi o stwierdzenie odpowiedzialności tej spółki za przyszłe szkody wynikające z wyżej opisanego wypadku. Zdaniem A. Kainza jego upadek został spowodowany odłamaniem się mocowań osi koła od widelca rowerowego. Pantherwerke AG, jako wytwórcy tego produktu, należy przypisać odpowiedzialność za tę wadę.

13 Andreas Kainz, aby uzasadnić właściwość sądu, do którego wystąpił z pozwem, powołuje się na art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001. W jego przekonaniu miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, znajduje się w Austrii, ponieważ rower został tam wprowadzony do obrotu w tym sensie, że został on tam udostępniony końcowemu użytkownikowi w ramach dystrybucji handlowej.

14 Pantherwerke AG podważa jurysdykcję krajową sądów austriackich. Miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, znajduje się zdaniem tej spółki w Niemczech. Po pierwsze, proces produkcyjny miał miejsce w Niemczech, a po drugie, produkt został wprowadzony do obrotu w tym państwie członkowskim poprzez wyekspediowanie go z siedziby tej spółki.

15 Zarówno w pierwszej instancji, jak i w postępowaniu odwoławczym sądy rozpatrujące powództwo wytoczone przez A. Kainza orzekły o braku jurysdykcji krajowej.

16 Sąd odsyłający, rozpatrujący sprawę w postępowaniu rewizyjnym, uważa za konieczne wyjaśnienie pojęcia miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, w kontekście odpowiedzialności za produkty wadliwe.

17 W powyższych okolicznościach Oberster Gerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy w kontekście odpowiedzialności za produkty wadliwe sformułowanie »miejsce, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę« użyte w art. 5 pkt 3 [rozporządzenia nr 44/2001] należy rozumieć w ten sposób, że:

a) miejscem, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody (»Handlungsort«), jest miejsce siedziby producenta;

b) miejscem, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody (»Handlungsort«), jest miejsce wprowadzenia produktu do obrotu;

c) miejscem, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody (»Handlungsort«), jest miejsce nabycia produktu przez użytkownika?

2) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na [pytanie pierwsze lit. b)]:

a) Czy produkt można uznać za wprowadzony do obrotu, jeżeli opuścił przeprowadzany przez wytwórcę proces produkcji i został wprowadzony do sprzedaży, w ramach której jest oferowany w stanie gotowym do użytku lub do konsumpcji?

b) Czy produkt można uznać za wprowadzony do obrotu, jeżeli jest on przedmiotem zorganizowanej dystrybucji wśród użytkowników końcowych?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

18 Poprzez swoje pytania prejudycjalne, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, w jaki sposób, w wypadku powództwa zmierzającego do ustalenia odpowiedzialności producenta za wadliwy produkt, należy interpretować art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 w celu ustalenia miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody.

19 Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy przypomnieć na wstępie, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepisy rozporządzenia nr 44/2001 powinny być przedmiotem wykładni autonomicznej, dokonywanej poprzez odwołanie się do ustanowionego w nim systemu i jego celów (zob. w szczególności wyroki: z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-189/08 Zuid-Chemie, Zb.Orz. s. I-6917, pkt 17; z dnia 3 października 2013 r. w sprawie C-170/12 Pinckney, pkt 23).

20 Następnie należy uściślić, że jakkolwiek z motywu 7 rozporządzenia nr 864/2007 wynika, iż prawodawca Unii pragnął zachować spójność między rozporządzeniem nr 44/2001 z jednej strony a przedmiotowym zakresem stosowania i przepisami rozporządzenia nr 864/2007 z drugiej strony, to powyższe nie oznacza jednak, że przepisy rozporządzenia nr 44/2001 powinny z tego względu być interpretowane w świetle przepisów rozporządzenia nr 864/2007. Dążenie do spójności w żadnym wypadku nie może prowadzić do nadania przepisom rozporządzenia nr 44/2001 wykładni, która nie byłaby powiązana z ustanowionym w nim systemie i jego celami.

21 W tym względzie należy przypomnieć, że system przyznawania jurysdykcji ogólnej, przewidziany przez przepisy ujęte w rozdziale II rozporządzenia nr 44/2001, opiera się na wyrażonej w art. 2 ust. 1 tego rozporządzenia podstawowej zasadzie, w myśl której osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy tego państwa, niezależnie od ich obywatelstwa. Jedynie w drodze wyjątku od ogólnej zasady właściwości sądu miejsca zamieszkania pozwanego przepisy rozdziału II sekcja 2 rozporządzenia nr 44/2001 przewidują określone zasady

dotyczące jurysdykcji szczególnej, wśród których znajduje się zasada zawarta w art. 5 pkt 3 omawianego rozporządzenia (wyrok z dnia 18 lipca 2013 r. w sprawie C-147/12 ÖFAB, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

22 Owe przepisy o jurysdykcji szczególnej podlegają wykładni ścisłej, niepozwalającej na wykładnię wykraczającą poza przypadki wyraźnie przewidziane w rzeczonym rozporządzeniu (ww. wyrok w sprawie ÖFAB, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).

23 Niemniej jednak zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w wypadku gdy miejsce zdarzenia mogącego wywołać odpowiedzialność odszkodowawczą z tytułu popełnienia czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego nie jest miejscem, w którym wystąpiła szkoda, wyrażenie „miejsce, gdzie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę", występujące w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001, należy rozumieć w ten sposób, że obejmuje ono swoim zakresem zarówno miejsce wystąpienia samej szkody, jak i miejsce zdarzenia powodującego powstanie tej szkody, wobec czego powództwo może zostać skierowane przeciwko pozwanemu, według wyboru powoda, do sądu jednego z tych miejsc (zob. w szczególności ww. wyroki: w sprawie Zuid-Chemie, pkt 23; w sprawie Pinckney, pkt 26).

24 Ponieważ identyfikacja jednego z powyższych łączników powinna umożliwić przyznanie jurysdykcji temu sądowi, który obiektywnie jest w stanie najlepiej ocenić, czy spełnione są przesłanki odpowiedzialności pozwanego, powództwo może być prawidłowo wniesione tylko do sądu, w którego obszarze właściwości miejscowej mieści się właściwy łącznik (zob. ww. wyrok w sprawie Pinckney, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

25 W ramach sporu rozpatrywanego przez sąd odsyłający w postępowaniu głównym wątpliwości tego sądu dotyczą wyłącznie ustalenia miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody.

26 W tym zakresie Trybunał wyjaśnił już, że w wypadku odpowiedzialności za wadliwy produkt miejsce to znajduje się tam, gdzie nastąpiło zdarzenie, w wyniku którego został uszkodzony sam produkt (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Zuid-Chemie, pkt 27). Co do zasady dochodzi do tego w miejscu, w którym dany produkt jest wytwarzany.

27 Zważywszy, że pobliskie położenie miejsca zdarzenia, w wyniku którego uszkodzony został sam produkt, ułatwia – w szczególności z uwagi na możliwość zgromadzenia tam materiału dowodowego w celu ustalenia przedmiotowej wady – sprawną organizację postępowania i w rezultacie prawidłowy wymiar sprawiedliwości, przyznanie jurysdykcji sądowi, w którego obszarze właściwości miejsce to się znajduje, jest zgodne z racją bytu jurysdykcji szczególnej przewidzianej w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001, jaką jest istnienie szczególnie ścisłego związku między roszczeniem a sądem miejsca, gdzie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Zuid-Chemie, pkt 24; w sprawie Pinckney, pkt 27).

28 Przyznanie jurysdykcji sądowi miejsca produkcji danego produktu jest ponadto zgodne z wymogiem przewidywalności przepisów o jurysdykcji, ponieważ zarówno pozwany producent, jak i pozywający poszkodowany mogą zasadnie założyć, że sąd ten będzie w stanie najlepiej orzec w przedmiocie sporu wymagającego między innymi stwierdzenia wady wspomnianego produktu.

29 W konsekwencji należy stwierdzić, że w wypadku powództwa zmierzającego do ustalenia odpowiedzialności producenta za wadliwy produkt miejscem, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, jest miejsce wytworzenia danego produktu.

30 Wreszcie nie można przychylić się do wysuwanego przez A. Kainza argumentu, zgodnie z którym interpretacja jurysdykcji szczególnej w sprawach z zakresu odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego powinna uwzględniać, poza

interesem prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, także interes osoby poszkodowanej, umożliwiając jej wystąpienie z powództwem do sądu państwa członkowskiego, w którym ma ona swoje miejsce zamieszkania.

31 Pomijając już fakt, że Trybunał wskazał w przeszłości, iż art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 nie ma na celu zapewnienia stronie najsłabszej wzmożonej ochrony (zob. podobnie wyrok z dnia 25 października 2012 r. w sprawie C-133/11 Folien Fischer i Fofitec, pkt 46), należy dodatkowo zauważyć, że sugerowana przez A. Kainza interpretacja, iż miejscem, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, jest miejsce, w którym dany produkt został przekazany końcowemu konsumentowi lub dalszemu sprzedawcy, również nie gwarantuje, że rzeczony konsument będzie mógł w każdym wypadku wnieść pozew do sądu swojego miejsca zamieszkania, ponieważ wskazane powyżej miejsce może znajdować się gdzie indziej, i to nawet w innym państwie.

32 Niezależnie od wszystkiego ewentualna niemożność ustalenia na podstawie obiektywnych kryteriów przyjętych na potrzeby wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 jurysdykcji sądu państwa członkowskiego, w którym zamieszkuje powód, pozostaje w zgodzie z przypomnianą w pkt 21 niniejszego wyroku ogólną zasadą właściwości sądu miejsca zamieszkania pozwanego.

33 Wobec powyższego trzeba na postawione pytania odpowiedzieć, iż art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództwa zmierzającego do ustalenia odpowiedzialności producenta za wadliwy produkt miejscem, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, jest miejsce wytworzenia danego produktu.

W przedmiocie kosztów

34 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództwa zmierzającego do ustalenia odpowiedzialności producenta za wadliwy produkt miejscem, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, jest miejsce wytworzenia danego produktu.

Podpisy